

Univerza v Mariboru

Ekonomsko-poslovna fakulteta

Razlagova 14
2000 Maribor, Slovenija

SPOROČILO ZA JAVNOST

Izšla je znanstvena monografija **Podjetništvo ob preboju digitalizacije in umetne inteligence: GEM Slovenija 2024**

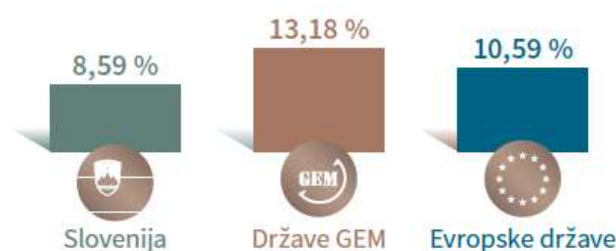
Maribor, 8. maj 2025 - Slovenija beleži zgodovinsko visoko zgodnjo podjetniško aktivnost, a jo še vedno ovirajo administrativne ovire, pomanjkanje tveganega kapitala in počasna implementacija digitalnih in trajnostnih strategij.

V okviru mednarodnega raziskovalnega projekta **Global Entrepreneurship Monitor (GEM)** je v zbirki »Globalni podjetniški monitor Slovenija« izšla znanstvena monografija **Podjetništvo ob preboju digitalizacije in umetne inteligence: GEM Slovenija 2024**, ki jo je pripravil raziskovalni tim Inštituta za podjetništvo in management malih podjetij na Ekonomsko-poslovni fakulteti Univerze v Mariboru.

Rekordno visoka zgodnja podjetniška aktivnost, a podjetja težko preživijo zgodnjo fazo

Raziskava »GEM Slovenija 2024« ponuja celovit vpogled v podjetniško aktivnost v času digitalne preobrazbe. Osredotoča se na vpliv umetne inteligence in digitalnih orodij na poslovne modele, rast in mednarodno konkurenčnost slovenskih podjetnikov, ob tem pa analizira tudi širše sistemske in družbene dejavnike, ki vplivajo na podjetniško dinamiko. Eden ključnih kazalnikov podjetniške vitalnosti, celotna zgodnja podjetniška aktivnost (TEA) je v letu 2024 dosegla 8,59 %, kar je najvišja vrednost doslej v Sloveniji. Ta preboj kaže na spodbudno rast podjetniškega zagona, vendar hkrati razkriva, da Slovenija še vedno zaostaja za evropskim (10,59 %) in globalnim povprečjem držav, vključenih v raziskavo GEM (13,18 %).

Zgodnja podjetniška aktivnost

Prav tako razmerje med zgodnjimi in ustaljenimi podjetniki ostaja šibko – v EU znaša 1,54, v Sloveniji pa le 0,99, kar kaže na to, da se številna nova podjetja ne prebijejo v fazo stabilnega poslovanja.

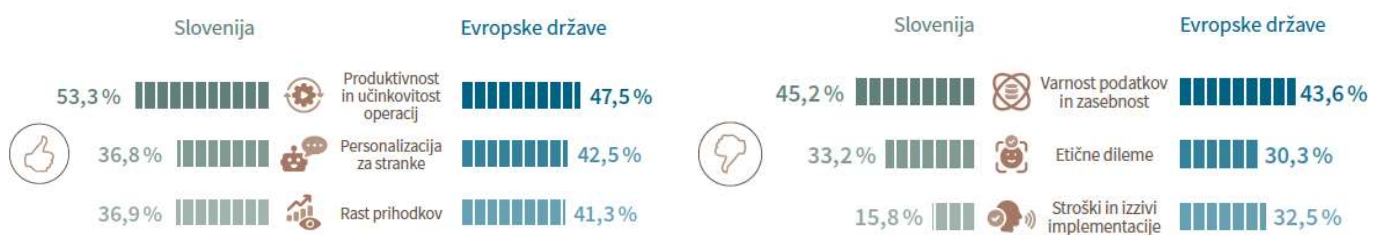
Prof. dr. Karin Širec, vodja raziskave GEM Slovenija pojasnjuje: »Zgodnja podjetniška aktivnost v Sloveniji raste, a prehod v podjetniško rast ostaja izziv – predvsem zaradi težav pri financiranju in administrativnih ovirah. Kljub stabilnosti ustaljenih podjetij ekosistem potrebuje več spodbud za inovacije. Ob tem vztrajajo demografske razlike, zlasti pri vključevanju žensk, mladih in prenosu podjetij med generacijami. S ciljno usmerjenimi ukrepi na področju digitalne preobrazbe, trajnostnih strategij in vključevanja različnih demografskih skupin lahko Slovenija poveča konkurenčnost in ustvarja dinamično ter vključujoče podjetniško okolje.«

Obenem kar 56 % odraslih Slovencev danes prepoznava poslovne priložnosti v svojem okolju – kar je občuten porast v primerjavi s 35 % pred petimi leti. A optimizem pogosto zavira strah pred neuspehom, ki pri 46 % prebivalcev ostaja med najvišjimi v Evropi. Ta razkorak med zaznamimi priložnostmi in dejansko podjetniško aktivnostjo odraža tudi pomanjkanje dostopa do tveganega kapitala in prepočasno odpravljanje sistemskih ovir. Prav tu digitalizacija in umetna inteligenca ponujata priložnost – a hkrati postavljata ogledalo podjetniškemu okolju in politični volji za spremembe.

Umetna inteligenca kot orodje, ne še kot revolucija

Slovenski podjetniki zaznavajo umetno inteligenco (UI) kot pomembno gonilo učinkovitosti in inovacij. Kar 27,24 % zgodnjih podjetnikov verjame, da bo UI igrala ključno vlogo v naslednjih treh letih, kar presega evropsko povprečje (22,58 %). Rezultati ob tem kažejo, da slovenski podjetniki UI prepoznavajo predvsem kot orodje za izboljšanje učinkovitosti poslovanja, medtem ko so manj prepričani o njenem vplivu na inovacije, rast in upravljanje tveganj. Obenem izražajo več pomislekov glede varnosti podatkov, vendar manj zadržkov pri stroških in implementaciji v primerjavi z drugimi evropskimi državami.

Pozitivni in negativni vplivi UI

Dodaten kontekst k zaznamim zadržkom pri uvajanju UI prispevajo tudi nacionalni eksperti v GEM NES, ki opozarjajo, da v Sloveniji še ni oblikovan ustrezen regulatorni okvir za testiranje in uvajanje naprednih UI rešitev. Posledično se številni razvojni projekti selijo v tujino, kjer je podporno okolje bolj prilagojeno hitremu tehnološkemu napredku.

Prof. dr. Polona Tominc, soavtorica raziskave izpostavlja: »Kljub izboljšanju zaznavanja podjetniških priložnosti in naraščajoči uporabi umetne inteligence, se podjetništvo v Sloveniji še vedno sooča z določenimi izzivi, ki zavirajo njegov polni potencial. Ključne ovire ostajajo strah pred neuspehom, ekonomska negotovost ter pomisleki glede etičnosti in varnosti pri uporabi UI. Za odpravo teh zadržkov bo nujno okrepiti podjetniško izobraževanje in podporo mladim podjetnikom ter izboljšati razumevanje digitalnih priložnosti.«

Digitalna orodja – močna prisotnost, a še ne v celoti izkoriščen potencial

Slovenski zgodnji podjetniki nadpovprečno pogosto uporabljajo digitalna orodja za implementacijo poslovne strategije – še posebej storitve v oblaku (57,8 %) in podatkovno analitiko (56,3 %), kar odraža dobro digitalno naravnost slovenskih podjetnikov in pripravljenost na uporabo naprednih tehnoloških rešitev.

Digitalna orodja za implementacijo poslovnega modela zgodnjih podjetnikov

Čeprav slovenski zgodnji podjetniki aktivno uporabljajo digitalna orodja, pa podatki kažejo, da z rastjo podjetja nekoliko upada pomen digitalnih komunikacijskih kanalov. Pri številnih ustaljenih podjetjih ti kanali ostajajo le dopolnilo, ne pa strateški steber trženja in prodaje. To nakazuje, da digitalna preobrazba pogosto ni celostna, temveč omejena na orodja za notranjo učinkovitost, manj pa na kanale za rast in dostop do strank.

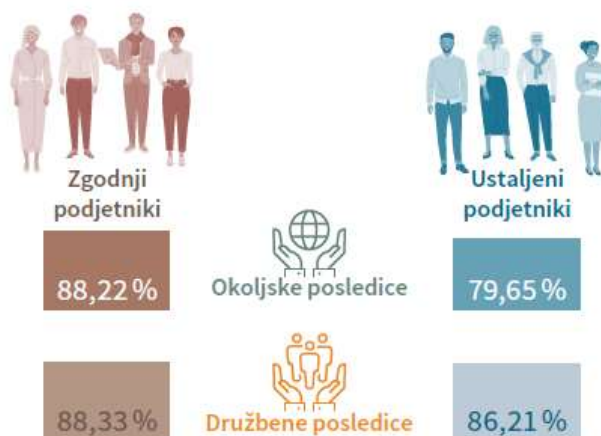
Inovacije za svetovne trge, trajnost za prihodnost

Majhen domači trg sili slovenske podjetnike k internacionalizaciji. Kar 46,68 % podjetij ustvarja prihodke na tujih trgih – precej nad evropskim povprečjem (38,30 %). Najuspešnejši pri tem so digitalno podprti poslovni modeli, usmerjeni v storitve z visoko dodano vrednostjo. Pri tem je spodbudno, da vedno več slovenskih podjetij ponuja zgled uspešne integracije tržne usmerjenosti, internacionalizacije in inovacij. Podjetja, ki uspevajo uravnovežiti te elemente, si zagotovijo konkurenčne prednosti, usmerjajo preobrazbo panog in si zagotavljajo dolgoročno rast.

Mag. Matej Rus, soavtor raziskave dodaja: »Slovenija sodi med države, kjer podjetniki pogosto vidijo svoje delo kot prispevek k družbenim spremembam, a podjetniški ekosistem še vedno zaostaja za najbolj inovativnimi državami. Ključna bo hitra implementacija Slovenske startup strategije – z vitko družbo, startup vizo, delniškimi opcijami, davčnimi spodbudami in močnim podpornim okoljem. Poseben poudarek mora iti v napredne tehnologije, digitalne storitve in internacionalizacijo, kjer podjetja kažejo največji globalni potencial.«

Raziskava GEM je pokazala tudi, da Slovenski podjetniki izkazujejo visoko trajnostno zavest – kar 88,33 % zgodnjih in 86,21 % ustaljenih podjetnikov pri poslovnih odločitvah zavestno upošteva družbene učinke, okoljske pa 88,22 % in 79,65 %. Kljub temu konkretne trajnostne ukrepe za večji družbeni vpliv izvaja le 27,05 % zgodnjih in 34,99 % ustaljenih podjetnikov, pri čemer Slovenija dosega eno najnižjih vrednosti v Evropi. Pri okoljskih ukrepih se slika nekoliko izboljša (37,83 % zgodnjih; 43,37 % ustaljenih), a Slovenija kljub temu zaseda nezavidljivo zadnje mesto med evropskimi državami GEM.

Upoštevanje okoljskih in družbenih posledic pri poslovanju med slovenskimi podjetniki

Profil podjetnikov in dejavniki uspeha

Profil slovenskih podjetnikov kaže na široko zastopanost različnih starostnih skupin, pri čemer se najvišja stopnja zgodnje podjetniške aktivnosti beleži med posamezniki, starimi od 25 do 34 let, medtem ko največ stabilnih, ustaljenih podjetij vodijo posamezniki med 45. in 54. letom starosti. Večina zgodnjih podjetnikov ima visokošolsko ali univerzitetno izobrazbo, kar 60 % pa jih sodi v zgornjo tretjino dohodkovnega razreda. Pri ustaljenih podjetnikih ta odstotek naraste na 69 %. Finančni učinki podjetništva se torej materializirajo šele po več letih delovanja, kar lahko odvrne mlajše talente brez varnostne mreže. Skupni izziv ostaja, kako skrajšati čas od zagona do rasti (time-to-scale) ter zagotoviti enak dostop do financ, trga in znanja za vse demografske skupine.

Vrzel med spoloma se zapira prepočasi, vendar kljub številnim iniciativam ostaja razkorak med podjetnicami in podjetniki več kot pet odstotnih točk.

Vrzel med spoloma

Kar zadeva motivacijski profil, skoraj polovica (49,9 %) slovenskih zgodnjih podjetnikov kot ključno gonilo navaja »ustvarjanje družbenih sprememb«, medtem ko je delež tistih, ki v podjetništvo vstopajo zaradi pomanjkanja zaposlitvenih alternativ 51,1 % – devet točk pod evropskim povprečjem.

Podpora ekosistema – čas za preboj

Slovenija se je po indeksu nacionalnega podjetniškega konteksta (NECI) s 4,1 (na lestvici od 0 do 10) uvrstila pod evropsko povprečje. Kljub dobri fizični infrastrukturi in dinamičnemu notranjemu trgu ključne ovire ostajajo preobsežna birokracija, nepredvidljiva zakonodaja in omejen dostop do financiranja, kar podjetnikom otežuje prehod iz začetnih faz v stabilno rast in mednarodno konkurenčnost. Hkrati mora Slovenija okrepiti vlaganja v digitalna znanja in omogočiti hitrejši prenos inovacij iz raziskovalnega sektorja v gospodarstvo, saj trenutno sistemske pomanjkljivosti zavirajo razvoj novih tehnologij in poslovnih modelov. Potrebni bodo hitri in odločni ukrepi, da Slovenija ne bi še naprej izgubljala inovativnih podjetij in talentov, ki svoje priložnosti iščejo v bolj konkurenčnih poslovnih okoljih.

* * * * *

O Globalnem podjetniškem monitorju

Global Entrepreneurship Monitor (GEM) je največji in najbolj razvit raziskovalni program za podjetništvo na svetu. Leta 1999 sta ga skupaj začela Babson College in London Business School, Slovenija pa se je raziskavi priključila leta 2002. GEM je enkratno predvsem zato, ker v nasprotju z drugimi podatkovnimi bazami, ki merijo značilnosti manjših in novih podjetij, proučuje obnašanje posameznikov v procesu nastajanja in vodenja podjetja. Proučuje zgodnje faze podjetniške aktivnosti, ustaljena podjetja in dejavnike, ki vplivajo na rojevanje novih podjetij in išče odgovore na vprašanja, kako podjetna je Slovenija, kam se na področju podjetništva umeščamo v svetovnem merilu ter kako bi podjetništvo lahko pospešili.

Nosilec slovenskega dela raziskave je **Inštitut za podjetništvo in management malih podjetij na Ekonomsko-poslovni fakulteti Univerze v Mariboru**, ki skupaj z raziskovalci nacionalnih timov drugih držav tudi aktivno soustvarja nadaljnji razvoj vsebine in metodologije raziskave. Slovenski raziskovalni tim sestavljajo prof. dr. Karin Širec (vodja), prof. dr. Polona Tominc, prof. dr. Katja Crnogaj, prof. dr. Barbara Bradač Hojnik, mag. Matej Rus in zasl. prof. dr. Miroslav Rebernik.

Sponzorji raziskave GEM 2024 so bili Cartier Women's Initiative, Ministry of Industry and Tourism, Spain (ENISA), SPRI Group (Basque Government), Government of Bizkaia, Bilbao City Council, Observatorio del Emprendimiento de España (OEE), Basque Entrepreneurship Observatory (BEO), University of the Basque Country (UPV/EHU), University of Deusto, Mondragon University ter nacionalni timi GEM. Slovenski del raziskave financira SPIRIT – Javna agencija Republike Slovenije za spodbujanje investicij, podjetništva in internacionalizacije, Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport in Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost RS v okviru raziskovalnega programa P5-0023 ter Inštitut za podjetništvo in management malih podjetij na Ekonomsko-poslovni fakulteti Univerze v Mariboru.

Podrobni rezultati raziskave so dostopni na spletnih straneh Inštituta za podjetništvo in management malih podjetij: <http://ipmmp.um.si/> in na globalni spletni strani www.gemconsortium.org, kjer najdete tudi rezultate raziskav podjetništva v preteklih letih, podatkovne baze in številne druge informacije o svetovni raziskavi.

Obenem s slovensko izdajo Globalnega podjetniškega monitorja 2024 je za mednarodno znanstveno in strokovno javnost izšel tudi obširen povzetek raziskave v angleškem jeziku.

Dodatne informacije:

Prof. dr. Karin Širec

Ekonomsko-poslovna fakulteta Univerze v Mariboru
Inštitut za podjetništvo in management malih podjetij
Kontakt: karin.sirec@um.si (02 22 90 114)